

non modice præstatis, si consummari in sanctarum virtutum perfectione contenditis. Qui enim Lazarum fidelium sororum precibus resuscitatum fuisse (*Joan. xi*) non ambigo; ipse quoque de peccatis ad innocentiam reformari per vestra merita, si juxta fidem fuerint digna, confido. Amator animarum pius et omnipotens Deus, et me vestris orationibus in rectitudinem dirigat, et vos meis adhortationibus ad altiora perducatur. Sit nomen Domini benedictum.

EPISTOLA XV.

AD QUENDAM ÆGROTUM.

ARGUMENTUM. — Cujusdam ægroti, et jamjam morituri, animam Deo commendat, ut, transacto mortalis vitæ cursu, cœlestis victoriæ palmam mereatur accipere.

Commendō te omnipotenti Deo, charissime frater N., eique te, cujus es creatura committo, ut cum humanitatis debitum morte interveniente persolveris, ad Auctorem tuum, qui te de limo formaverat (*Gen. ii*), revertaris. Egredienti itaque animæ tuæ de corpore, splendidus angelorum cœtus occurrat, judex apostolorum te senatus absolvat, candidatorum tibi martyrum triumphator exercitus obviet, liliata te rutilantium ~~304~~ confessorum turma circumdet, jubilantium te virginum chorus excipiat, et in beatæ quietis sinu patriarcharum te complexus astringat.

Mitis atque festinus Domini Jesu tibi conspectus appareat, qui te inter assistentes sibi jugiter interesse decernat. Ignoret omne quod horret in tenebris, quod stridet in flammis, quod cruciat in tormentis. Cedat tibi teterrimus Satanæ cum satellitibus suis; in adventum tuum te comitantibus angelis contremiscat, atque in æternæ noctis chaos immane diffugiat. « Exurgat Deus, et dissipentur inimici ejus, et fugiant a facie ejus, qui oderunt eum. Sicut deficit fumus, deficiant; sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei (*Psal. lxxvii*). » Confundantur igitur, et crubescant tartaræ legiones, et ministri Satanæ iter tuum impedire non audeant. Eripiat te a pœnis Christus, qui pro te passus est; liberet te a cruciatu Christus, qui pro te crucifixus est; liberet te a morte Christus, qui pro te mori dignatus est. Constituat te Christus Filius Dei vivi intra paradisi sui semper amœna virentia (108), et inter oves suas te verus ille pastor agnoscat. Ille te ab omnibus peccatis absolvat, atque ad dexteram suam in electorum suorum te forte constituat. Redemptorem tuum facie ad faciem videas, et præsens semper assistens manifestissimam beatis oculis aspicias veritatem. Constitutus igitur inter agmina beatorum, contemplationis divinæ dulcedine potiaris in sæcula sæculorum. Amen.

*Finis tomi primi Operum B. P. Damiani, S. R. E. cardinalis, episcopi
Ostiensis, ex ordine S. Benedicti, doctoris disertissimi
ac sanctissimi.*

D. Constantinus Cajetanus, Siculus, Syracusanus, monachus Casinensis.

Et exsultabit lingua mea justitiam tuam, Deus.

(108) Forte *vireta*. Ita enim ait Virgilius lib. vi:
Devenere locos lætos et amœna vireta.

ADDITIO AD TOM. I OPERUM S. PETRI DAMIANI.

(*Annales Camaldulenses*, tom. II, Præaves, pag. 170 et 188.)

I.

*Petrus episcopus Faventinus donat S. Petro Damiano
ejusque eremo S. Barnabæ de Gamugno medietatem
plebis S. Valentini; et alia bona.*

(Anno 1060, 6 Maii.)

[Ex veteri apographo penes canonicos S. Laurentia de Florentia, n. 5.]

*Hoc est exemplum cujusdam instrumenti infra scripti
tenoris.*

In nomine Domini. Anno secundo pontificatus
Domini nostri Alexandri secundi papæ, indictione
prima, mense Maio, die sexta.

Ea quæ inter pia et venerabilia loca verbum con-

veniunt, illa potius perpetuitate mandantur, qua chartis intervenientibus scripturæ testimoniis roboratur, quatenus oblivione repulsa futuris temporibus nulla rerum incertitudo aut qualibet jurgium ambiguitas generetur. Nam et divus imperator Justinianus Augustus in centesimo octogesimo octavo capitulo primæ partis Novellæ, ita promulgavit, et talem legem dedit, ut liceat ecclesiis et aliis venerabilibus locis perpetuo inter se contractos enfiteosos (*sic*) facere; decreto scilicet ante celebrato, dum tamen ita fiat enfiteosis, ut ad privatam possessionem omnino non excludatur. Ad hujus legis licentiam excipiat magno (*sic*) Constantinopolitanam Ecclesiam quemadmodum in anterioribus con-

stitutionibus. Placuit idcirco dominus Petrus divina A gratia sanctæ Faventinæ Ecclesiæ episcopus, per consensum et voluntatem omnium presbyterorum ejusdem episcopii, concedere atque largiri domino Petro Damiano Ostiensis Ecclesiæ episcopo ejusque monachis eremitariis, qui in eremo Gamonio, quæ est vocabulum sancti Barnabæ apostoli in perpetuum; id est, medietatem de plebe sancti Valentini nominatim cum medietate de terra et decimatione sua, et terra et quidquid ab eodem episcopio habere videtur in Rivulio infra comitatum Faventiæ, excepta quarta parte decimationis, et medietate de terra, quam detinet archipresbyter ipsius episcopii, et excepto Trebana, et Madrignano et Vidigliano, sicuti trahitur per stratam usque Cantulo; cætera vero medietate de omni decimatione et terra, sicuti ad ipsam medietatem de jam dicta plebe pertinere videtur. Ea scilicet ratione, si quocumque tempore peccatis imminentibus ipsum eremum destructum fuerit, tunc supra dicta medietas de jam dicta plebe sancti Valentini cum medietate de terra et medietate decimatione sua, sicuti ad ipsam medietatem pertinere videtur cum hac scriptura in monasterium sancti Joannis deveniat juris auctoritate episcopi, ita ut suo studio, suoque labore memorato Petro Damiano episcopo plebem ipsam medietatem nominatim cum medietate de terra et medietate decimatione sua in omnibus tenere et possidere debeant ipse et sui monachi eremitarii in perpetuum. Qua pro causa.... missum est dare atque inferre debeant suprascripto Petro C Damiano episcopo suisque monachis, rationibus, infra scripto venerabili episcopo singulis quibusque annis sine aliqua mora vel dilatione pensionis nomine in festivitate sancti Petri denariorum Veneticorum solidos numero tres minorum. Quod si quisquam eorum contra hanc placiti conventionisque chartulæ seriem in tota parte plebis ejus quolibet modo venire tentaverit, tunc daturi... ejus promittunt.... partis idem servare ante omne litis initium pœnæ nomine auri boni libras sex; et post solutam pœnam hanc infiteosis cartulæ seriem in suam maneat firmitatem. Has autem duas uniforme uno tenore conscriptas chartas mihi Stephano scriptori sanctæ Romanæ Ecclesiæ scribendum pariter dictaverunt, easque propriis manibus D roborantes testium.... obtulerunt subscribendum, et sibi invicem tradiderunt sub stipulatione et sponcione solemniter interponentis, etc., sub die anno pontificatus in mense et indictione suprascripta prima. Ego Petrus Faventinæ Ecclesiæ episcopus ss., et Riculfus archiplebanus interfuit testis ss. † Ego Gregorius presbyter canonice sancti Martini Egubiensis Ecclesiæ testis rogatus manu mea subscripsi. † Drudus filius quondam Guizo testis rogatus. Signum † Nero filius Corbus civitate Eugubina testis rogatus. Signum † Rusticellus testis.

Ego Stephanus scriptor sanctæ Romanæ Ecclesiæ post testium complevi et absolvi.

II.

Concordia statuta a S. Petro Damiano inter eremum Gamugni, et inter monasterium de Acereta.

(Anno 1060.)

[Ex antiquissimo exemplo archivi S. Laurentii de Florentia, n. 4.]

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis.

Non est mirum, si inter homines licet sanctos, humana tamen fragilitate circumdatos, locum livor inveniat, cum inter ipsos etiam angelos, quantum ad litteram videatur obrepsisse dissensio; unde est quod ad Daniel angelus: « Princeps, inquit, regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus; » et paulo post: « Nunquid scis quare venerim ad te? Et nunc revertar ut præliar adversus principem Persarum. » Verumtamen nullo modo credendum est inter angelos quos summa Dei pax tenet, qui scilicet exsuperat omnem sensum, intervenire posse discordiam. Quia vero populi, quibus illi angeli præerant, diversi a se invicem discordabant, idcirco angelus dicitur adversus angelum qui sibi restitit præliari. Hoc itaque modo et abbas monasterii, et prior eremi inter se invicem sæpe dissentiunt, quoniam et eorum subditi, diversis utentes regulis, non ejusdem conversationis instituta custodiunt. Unde nos eorum paci, quod nobis commissi sunt, necesse est providere, et futuris scandalorum veribus, ne per incrementa ipsorum, quod absit, pestilenter oboriantur, occurrere. Quapropter ego Petrus peccator monachus in nomine Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti, ex auctoritate summorum apostolorum Petri et Pauli, quorum ego licet indignum famulum me esse profiteor, præsentibus et consentientibus atque laudantibus Guidone clarissimo comite et Ermellina ejus serenissima uxore, constituo, ordino atque decerno, ut amodo et deinceps in perpetuum eremus Gammugni quodam discretionis moderamine et libera sit, et subjecta. Libera quidem, si in suo statu permanserit, hoc est si conventum monachorum habuerit, qui vitam eremiticam teneant et sub priore regulariter vivant; subjecta vero in hoc tantummodo, ut per unumquemque annum monasterium Aceretæ duodecim Denarios Veneticorum pro pensione persolvat. Præter hæc nullum jus nullamque potestatem vel ditionem abbatem dicti monasterii super ipsum eremum ejusque pertinentias vel habitatores ejus habere concedimus; nullum itaque jus dominici, virtutis ac potestatis abbas jam dicti monasterii sive per se, sive per suos, qui vitam eremiticam fortassis elegerint, illic ad habitandum constituere liceat. Neuter itaque locus alteri nisi, sicut dictum est, dominando præsideat, sed fraterna charitas utrumque in amore Christi connectat. Adjacentes autem utriusque loci possessiones ita dividimus, ut monasterium, quæ sui juris sunt, in circuitu cuncta possideat usque ad locum qui Jumentella dicitur. Inde etiam per medium radium usque ad montem Rotundum, et usque ad flumen per rivum, ipso

tamen monte in possessione monasterii permanente. Ab istis itaque locis omnia quæ ad montana contendunt eremus teneat, id est a prædicta Jumentella et prædicto monte Rotundo per ipsam currentiam fluminis usque ad montem Ceresam; aliæ vero Alpes æqualiter inter eremum et monasterium dividantur. Habeat etiam eremus ecclesiam sancti Donati in Mutiliano cum omnibus suis pertinentiis, exceptis duobus molendinis, quæ ipsum monasterium tenet, et insulam juxta molendina positam, in qua qui ea custodiunt, modo habitare videntur, et quæ per donationis paginam a donatoribus obvenit præfato eremo in loco Fagnaula et in Pozolo simili modo permaneat jam dicto monasterio, nam campum Liverani permaneat eremo. Cuncta vero quæcunque nostri juris sunt sive in Treudacio, sive in Rivagutti, sive in Rosamo, sive etiam in Castagnaria, sive in Corenla.... vel in quibuslibet locis omnia monasterium sine ulla prorsus contradictione possideat cum toto jure quod habemus in monasterio sancti Benedicti. Hac etiam nostra præceptione decernimus ut monasterium et eremus hoc inter se invicem debeant, quatenus cum necessarium fuerit ut monasterium infirmos fratres eremi ad refocilandum et sustentandum usque ad sanitatem cum licentia prioris fraterna benignitate suscipiat, et eremitæ fratres monachos de monasterio venientes cum licentia abbatis libenter admittant. Quod si

A prædicta eremus ad defectum evenerit, ita ut conventum monachorum non habeat, et saltem tres ibi fratres non sint qui secundum consuetam ipsius loci eremiticam regulam vivant, tunc et eo casu ipsa eremus cum suis pertinentiis juribus.... ipsumque locum.... sub sua.... Insuper nos Guido et Ermelina comitissa mea uxor spondimus, promittimus atque obligamus abbatibus prædicti monasterii, quod si definitio prædicta a domno Petro venerabili pontifici nobis consentientibus, ut dictum est, inter monasterium et eremum facta custodire modisque omnibus observare; et si, quod absit, aliqua occasione eremum jam dictum ad nihilum devenerit, non habeamus licentiam nec potestatem aliæ ecclesiæ illam ecclesiam vel quoquo modo consentire, vel si contra hæc fecerimus, componere nos cum nostris filiis et hæredibus promittimus abbatibus, ibi per tempora deservientibus, auri optimi libras decem, ita tamen ut post solutam pœnam, definitio et obligatio in sua firmitate perduret.

Ego Cinnamellus notarius de territorio Faventino rogatus a prædicto Guidone comiti et sua uxore, nec non a domno venerabili Petro pontifice, hanc definitionem et obligationem scripsi.

Guido comes et Ermelina comitissa hanc definitionem inter monasterium et eremum, et obligationem scribere rogaverunt.

OPERUM S. PETRI DAMIANI

IN EDITIONE CAJETANI

TOMUS SECUNDUS

COMPLECTENS

SERMONES ET SANCTORUM HISTORIAS.

CAJETANI EPISTOLA NUNCUPATORIA.

S. D. N. Paulo V, pontifici maximo CONSTANTINUS CAJETANUS, monachus congregationis Casinensis, salutem et felicitatem a Deo precatur.

Exit in lucem, beatissime Pater, tuo augustissimo nomine insignitus, Operum B. Petri Damiani S. R. E. cardinalis, episcopi Ostiensis, tom. II, eo quidem alacrius et confidentius, quod priorem jam scit patrocini tui clypeo munitum, in manibus hominum, atque adeo in ora et admiratione versari. Non abs re igitur posthumus hic alter sanctissimi viri partus in publici parentis sinu domesticum sibi requirit et familiare perfrugium. Hic autem liber continet sanctorum res præclare gestas, ab eodem tam sincere fideliter